Justinas Račas

Punžionių senkapio tyrimai 2017 metais

2017 m. vasarą rekonstruojant kelią Magūnai–Balingradas Punžionių kaime (Švenčionių r., Magūnų sen.) aptiktas iki šiol nežinomas senkapis. Nukasant kelio, kertančio nedidelę kalvelę, dangas bei formuojant šalikelės griovius, buvo atidengti žmonių kaulai bei aptiktas nedidelis peilio geležtės fragmentas. Kelio rekonstrukcijos darbai sustabdyti ir 2017 m. spalį atlikti archeologiniai žvalgymai bei žvalgomieji tyrimai. Žvalgymų metu buvo ištirtas 330 m^2 plotas, taip pat dvi 9x2 m bei viena 9x3 m perkasos, kurių bendras plotas siekė 63 m^2.

Iki šiol archeologiniai tyrinėjimai šioje vietoje nebuvo atlikti, jokių istorinių žinių apie šį kapinyną nebuvo. Nuo kalvelės į ŠV yra Punžionių dvaro sodyba (UK 711). Šių tyrimų metu siekta nustatyti kapinyno ribas ir minimalų būtinų detaliųjų archeologinių tyrimų plotą.

Žvalgant aptikti 4 apardyti griautiniai kapai, datuojami XV–XVI a., vienas iš jų vaiko, kai kurie kapai buvo su įkapėmis. *Kape 1* mirusysis buvo orientuotas ŠV–PR kryptimi, tarp mirusiojo kojų buvo sudaužyto apžiesto puodo šukių. *Kapai 2* ir *3* orientuoti ŠV–PR kryptimi. Vaiko kapas 3 aptiktas nukasto ploto centrinėje dalyje. Šiuose kapuose įkapių nerasta, jie taip pat buvo apardyti. Kapas 4 orientuotas ŠV–PR kryptimi, rasta įkapių – galąstuvas, odinio dirbinio fragmentas, titnago nuoskala bei odinio krepšelio užsegimo dalis. Ploto PR dalyje šalia vieno suardyto kapo aptiktas tamsios keramikos lipdytas puodas (1 pav.) bei odinio krepšelio liekanų.

Perkasoje 1 aptikta pavienių keramikos šukių bei žalvarinės grandinės žiedelis. Atidengus šios perkasos plotą iki įžemio, nei kapo duobių, nei pavienių radinių neaptikta. ***Perkasoje 2*** rasta riedulinių akmenų (2 pav.), kurie galbūt galėjo žymėti buvusių kapinių ribą. Kapų duobių ar pavienių radinių šioje perkasoje taip pat nerasta. ***Perkasoje 3*** aptiktas ūkinės duobės kraštas. Ši duobė vėlyva, datuojama XX a., todėl perkasa neišplėsta. Nei kapų duobių, nei pavienių radinių šioje perkasoje neaptikta. Nustatyta, jog viršutinė kalvos dalis buvo naudojama laidojimui.

1 pav. Tamsios keramikos lipdytas puodas. T. Lekavičiaus nuotr.

Fig. 1. The dark, hand-built, ceramic pot.

2 pav. Perkasoje 2 aptikti stambūs riedulinai akmenys. J. Račo nuotr.

Fig. 2. Large cobbles and boulders discovered in Trench 2.

The 2017 Investigation at Punžionys Cemetery

In 2017, 330 m^2 investigated on the grounds of a suspected Punžionys Cemetery using trial trenches and a field survey. During the survey, four disturbed inhumations dating to the 15th–16th centuries were discovered. A whetstone, fragments of a leather artefact, a flint flake, a dark ceramic pot (Fig. 1), and the remains of a leather purse (in the same burial as the pot) were found in the burials. During the evaluation, three trenches were excavated and isolated potsherds were found. The stones found in Trench 2 perhaps marked the boundaries of the former cemetery (Fig. 2).

Simonas Sprindys

Plinkšių senkapis

2018 m. KPD iniciatyva tikslintos 4 archeologinių objektų vertingosios savybės bei teritorijų ribos. Vienas iš jų buvo senkapis (UK 6394), esantis Plinkšių kaime (Mažeikių r., Šerkšnėnų sen.). Iki 2018 m. senkapio ribos buvo visiškai nežinomos ir neapibrėžtos, datavimas neaiškus, archeologiniai tyrimai senkapyje ar jo aplinkoje nevykdyti. Todėl atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai metalo ieškikliais.

1 pav. Perkasos 3 bendras vaizdas. S. Sprindžio nuotr.
Fig. 1. General view of Trench 3.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu ištirtos 4 perkasos, 40 m^2 plotas. Vėliau metalo ieškikliais žvalgytas apie 4300 m^2 plotas. Tyrimais siekta įvertinti objekto paminkliškumą, atskleisti vertingąsias savybes, patikslinti datavimą ir teritorijos ribas.

Perkasoje 3 (1 pav.) aptiktas iki 20 cm storio archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, kuriame rastos 3 buitinės keramikos šukės, datuojamos I tūkst. II puse. Gali būti, jog tai tuo metu šalia kapinyno gyvavusios senovės gyvenvietės liekanos. Perkasose 1, 2 ir 4 archeologinę vertę turinčių sluoksnių, radinių ar struktūrų neaptikta. Įžemis – šviesus smėlis, vietomis rausvas molis – tyrimų metu pasiektas 20–60 cm gylyje.

Žvalgant metalo ieškikliais aptikta 12 radinių, datuojamų I–XX a. Geležies amžiumi datuojami radiniai koncentravosi į V nuo NKVR žymimos senkapio vietos ir į V nuo perkasos 3, kurioje rastas senovės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis (2 pav.).

Žvalgymų metu taip pat aptikta pavienių XVIII–XIX a. radinių, siejamų su netoliese (apie 700 m atstumu PR kryptimi) XVIII–XX a. veikusiu Plinkšių dvaru.

Tyrimų metu iš viso rasta 15 radinių. Jie inventorinti ir perduoti Mažeikių muziejui.

Archeologinių tyrimų metu kapų ar jų liekanų nerasta. Aptiktos segės, skiltuvas bei žirgo ar raitelio aprangos detalės (3 pav.) yra tipiški kuršiško kapinyno radiniai. Atsižvelgiant į šių radinių chronologiją, galima manyti, jog kapinyne buvo laidojama I–XIII a. Kadangi tyrimų metu palaidojimų ar jų liekanų neaptikta, buvo tik pavienių radinių, galima teigti, jog kapinynas yra dalinai arba visiškai suardytas.